

N:o 28.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension åt folkskoleinspektören Olof Ohlsons änka och oförsörjda barn; gifven Stockholms slott den 31 januari 1908.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja affidne folkskoleinspektören Olof Ohlsons änka Johanna Ohlson, född Andersson, samt oförsörjda döttrar Charlotta, Brita och Anna Dagmar Elisabet pensioner till belopp af 400 kronor för änkan Ohlson och 100 kronor för hvar och ett af barnen att utgå årligen från och med år 1907, för änkan Ohlson under hennes återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, och för hvar barn intill dess det uppnått aderton års ålder.

De till ärendet hörande handlingar. skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
 Statsråden: ALFRED PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 HAMMARSKJÖLD,
 ROOS,
 SWARTZ,
 grefve EHRENSVÄRD.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld yttrade:

*Pension åt
 folkskole-
 inspektören
 O. Ohlsons
 änka och
 oförsörjda
 barn.*

»Uti en till domkapitlet i Luleå ingifven ansökning har folkskoleinspektören Olof Ohlsons änka Johanna Ohlson, född Andersson, anhållit, att domkapitlet måtte hos Kungl. Maj:t åt henne och hennes barn utverka från och med år 1907 ett årligt understöd af allmänna medel att utgå med ett belopp, som med afseende å den utaf hennes man innehafda befattning i det allmännas tjänst kunde befinnas skäligt.

Till stöd härför har änkan Ohlson anfört, att då med folkskoleinspektörsbefattningen ej följde någon lagbestämd rätt till pension och hennes man ej före sin död varit i stånd att på annat sätt sörja för sina efterlevande, änkan Ohlson genom mannens frånfalle råkat i stort ekonomiskt betryck och icke såge någon utväg att kunna förvärfva ett nöd-

torftigt uppehålle åt sig, sin åldriga och blinda moder samt sina barn, af hvilka fem ännu vore oförsörjda och behöfde utbildning för att sättas i stånd att vinna sin utkomst.

I anledning häraf har domkapitlet med öfverlämnande af infordradt yttrande af kyrkoherden i Umeå landsförsamling O. Ahnlund samt öfriga handlingar i ärendet, uti underdånig skrifvelse den 1 maj 1907 gjort framställning i ärendet.

Af handlingarna i ärendet inhämtas bland annat:

att Ohlson, som varit född år 1849 och år 1872 aflagt mogenhets-examen samt åren 1873—1879 tjänstgjort såsom lärare vid en förberedande elementarskola, därefter tjänstgjort under år 1880 såsom extra lärare vid allmänna läroverket i Gäfle, under åren 1881—1885 såsom lärare vid folkskola i Sätra, under åren 1886—1898 såsom förste lärare vid Sundsvalls folkskolor samt under åren 1899—1906 på grund af särskilda nådiga förordnanden den 9 december 1898 och den 11 november 1904 såsom folkskoleinspektör inom hufvudsakligen vissa delar af Norrbottens län;

att Ohlson under första tiden af sitt inspektörsförordnande kvarstått vid sin lärarbefattning i Sundsvall, hvilken uppehållits af vikarie, men, sedan skolrådet under år 1904 vägrat honom ytterligare tjänstledighet, för fortsatt fullgörande af uppdraget såsom folkskoleinspektör nödgats att från och med den 1 januari 1906 begära afsked från sin anställning vid Sundsvalls folkskolor;

att Ohlson genom sitt afsked gått förlustig delaktighet såväl i folkskollärarnas pensionsinrättning som i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

att, sedan Ohlson hos Kungl. Maj:t anhållit att äfven efter afskedet från sin lärartjänst få kvarstå såsom delägare i nämnda pensionsanstalter mot skyldighet att erlägga årsavgifter till anstalterna, Kungl. Maj:t enligt beslut den 23 februari 1906 funnit berörda ansökning icke kunna bifallas;

att Ohlson vid sin död den 19 december 1906 såsom stärbhusdelägare efterlämnat sin förutbemälda änka, som är född 1858, samt åtta barn, af hvilka en son och tre döttrar vid faderns död uppnått myndig ålder men fyra döttrar då ännu varit omyndiga, nämligen Ottilia, född år 1886, Charlotta, född den 5 oktober 1889, Brita, född den 21 november 1891, och Anna Dagmar Elisabet, född den 17 maj 1897 i Ohlsons gifte med efterlevande makan, varande en af de myndiga döttrarna sedermera affiden; samt

att behållningen i boet, enligt upprättad bouppteckning, utgjorde 2,217 kronor 67 öre.

Domkapitlet har i sin förutberörda underdåniga skrifvelse hufvudsakligen anfört följande.

Ohlsons tjänstgöring under 18 år såsom folkskollärare måste antagas hafva varit utmärkt af den synnerliga duglighet, som betingats af det honom lämnade förtroendet att vara folkskoleinspektör. Vidkommande Ohlsons verksamhet under 8 år i sistnämnda egenskap kunde domkapitlet i öfverensstämmelse med sitt för Ohlson utfärdade tjänstgöringsbetyg vitsorda, att han vid fullgörande af sina tjänsteåligganden ådagalagt berömligt nit och berömlig skicklighet.

Otvifvelaktigt måste såväl rättvisa som billighet anses i förevarande fall påkalla statens mellankomst till betryggande af de efterlevandes existens. Möjligen invände man, att förordnandet såsom folkskoleinspektör torde hafva inbragt så väsentligt större inkomster än folkskollärartjänsten, att förlusten af pensionsrätt för denna tjänst därigenom fått sitt nöjaktiga vederlag. Denna invändning kunde likväl rättvisligen icke tillmätas någon betydelse. Enligt hvad domkapitlet inhämtat, hade nämligen Ohlson såsom förste lärare vid Sundsvalls folkskolor åtnjutit löneförmåner till sammanlagdt belopp af 2,900 kronor, under det att hans arfvode såsom folkskoleinspektör utgjort 2,000 kronor för år jämte den behållning, han kunnat erhålla af resekostnadsersättningen.

Om sålunda domkapitlet obetingadt måste finna alla skäl tala för beviljande åt sökanden och hennes barn af understöd af statsmedel, kunde däremot någon tvekan uppstå beträffande storleken af detta understöd. Att understödet skulle fastställas till lägre belopp än den pension af 405 kronor, som, i händelse Ohlson fått kvarstå såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skolat därifrån utgå till hans änka och oförsörjda barn, syntes icke kunna ifrågasättas. I motsats härtill kunde med fog framhållas, att understödets belopp borde beräknas icke efter storleken af delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa utan efter inspektörlönens storlek. Domkapitlet toge härvid hänsyn till icke så mycket längden af Ohlsons tjänstgöring såsom inspektör som fastmer beskaffenheten af denna tjänstgöring i rikets största och i vissa afseenden jämväl mest kräfvande inspektionsområde. Folkskoleinspektionen och de därmed förbundna ständiga resorna i dessa trakter med deras hårda klimat, delvis underhaltiga vägar samt för en icke längre ung och äfven mindre härdad man ofta hälsovådliga nattstationer och olämplig föda måste själfallet vara ytterligt ansträngande och slitande såväl på kroppens som på själens hälsa. Det låge också mycket nära till hands att antaga, det Ohlson, som bokstafligen stupat på sin post under en tjänsteresa, tagit sådan skada af ifrågavarande tjänstgöring, att hans hälsa däraf i förtid undergräfts och brutits.

På grund häraf måste domkapitlet finna det vara skäligt, att, på sätt

jämväl kyrkoherden Ahnlund föreslagit, det ifrågasatta understödet bestämdes att utgå i proportion till Ohlsons arfvode såsom folkskoleinspektör. Proportionen åter syntes lämpligen kunna sättas till 25 procent af lönen med en förhöjning af halffparten af detta procentbelopp för de oförsörjda barnen. Då enligt hvad förut nämnts, Ohlsons arfvode såsom inspektör utgjort, med frånräknande af den behållning han kunde hafva gjort sig på resekostnadsersättningarna, 2,000 kronor för år, skulle, med tillämpning af oförmälda grund, ett årligt understöd af tillhoppa 750 kronor tillkomma Ohlsons efterlevande.

Domkapitlet ville alltså i underdånighet hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t genom aflåtande till Riksdagen af proposition i ärendet eller annorledes i nåder bereda Ohlsons änka och barn ett understöd af allmänna medel å 750 kronor att utgå årligen från och med den 1 januari 1907 med dels 500 kronor till änkan under hennes lifstid och dels 250 kronor till barnen intill slutet af det år, under hvilket det yngsta af dem uppnådde 18 års ålder.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 20 december 1907 i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, däri hufvudsakligen anförts följande.

Enär Ohlson genom att mottaga förordnande såsom folkskoleinspektör gått förlustig den delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, som tillkommit honom i hans egenskap af förste lärare vid Sundsvalls folkskolor, samt, på sätt af domkapitlet framhållits, hans inkomst såsom folkskoleinspektör i förhållande till hans aflöning såsom folkskollärare ingalunda kunde antagas hafva varit så hög, att den kunnat bereda honom ersättning för denna förlust, funne statskontoret, med hänsyn jämväl till de synnerligen goda vitsord, som af domkapitlet lämnats angående Ohlsons tjänstgöring såsom folkskoleinspektör, billigheten kräfvat, att, då boets behållning icke uppginge till belopp, hvaraf något nämnvärdt bidrag till ankans och de oförsörjda barnens uppehälle kunde beredas, något understöd af statsmedel blefve dem beviljadt.

Beträffande storleken af detta understöd ville statskontoret till en början påpeka, att, då det högsta belopp, med hvilket Ohlson vid sin den 19 december 1906 inträffade död enligt då gällande bestämmelse i nådiga reglementet angående folkskollärarnas pensionsinrättning den 30 november 1866 kunnat vara delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning, utgjort 1,000 kronor samt änkan jämlikt § 21 i nådiga reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa den 15 oktober 1875 varit berättigad till en pension af 20 procent af delaktighetsbeloppet eller sålunda högst 200 kronor med 50 procent förhöjning för de oförsörjda barnen, änkan Ohlson

alltså enligt de vid tiden för hennes mans frånfälle gällande bestämmelser ägt i pension för sig och de oförsörjda barnen uppbära allenast 300 kronor. Sedermera hade genom nådiga kungörelsen den 28 juni 1907 bestämts, bland annat, att änkepensionen skulle utgå med 25 procent af delaktighetsbeloppet, på grund hvaraf och i enlighet med de för den nådiga kungörelsen meddelade öfvergångsbestämmelser motsvarande belopp från och med år 1908 skulle hafva utgjort 375 kronor.

I likhet med domkapitlet ansåge emellertid statskontoret, att pensionen med hänsyn till arten och omfattningen af Ohlsons tjänst såsom folkskoleinspektör borde sättas till högre belopp än det, hvarmed den skulle hafva utgått från folkskollärarnas änke- och pupillkassa, och att densamma skäpligen borde för änkan Ohlson bestämmas till 400 kronor. I afseende å understödet åt de oförsörjda barnen ansåge statskontoret, att detsamma, på sätt förut i liknande fall ägt rum, borde bestämmas särskildt för hvar och ett af barnen att utgå, intill dess barnet fyllt 18 år, och att ett belopp af 100 kronor för hvar barn kunde anses skäligt.

Då jag för egen del skall uttala mig beträffande förevarande pensionsfråga, vill jag till en början erinra därom, att Kungl. Maj:t och Riksdagen vid flera föregående tillfällen tillerkänt folkskoleinspektörer vid deras afgång från inspektörsuppdraget pension å allmänna indragningsstaten. Däremot har det förut icke inträffat, att hos Riksdagen gjorts framställning om beviljande af pension åt änka efter dylik tjänstinnehafvare. Detta torde hafva berott därpå, att folkskoleinspektörerna på grund af ordinarie tjänst, som de innehåft, vid sin död varit delaktiga i någon änke- och pupillkassa. Såsom redan omnämnts, hade äfven Ohlson varit delaktig i en sådan kassa, nämligen folkskollärarnas änke- och pupillkassa, men gått förlustig denna delaktighet, då han för att fullgöra folkskoleinspektörsuppdraget måst taga afsked från sin befattning såsom förste lärare vid Sundsvalls folkskolor. Med hänsyn till såväl denna omständighet som Ohlsons kräfvande och väl vitsordade tjänstgöring såsom folkskoleinspektör, anser jag, lika med myndigheterna, att billigheten fordrar, att sökanden och hennes oförsörjda barn erhålla understöd af allmänna medel, i all synnerhet som sökanden synes befinna sig i ekonomiskt betryck. I detta sammanhang anser jag mig äfven böra framhålla att, enligt hvad till min kännedom kommit, fem af Ohlsons åtta barn ägnat sig åt lärarkallet, men att af dessa fem icke mindre än tre vid faderns död ännu icke avslutat sin seminarieutbildning.

Hvad storleken af understödet till sökanden och hennes barn angår,

anser jag, i likhet med domkapitlet och statskontoret, att nämnda understöd bör bestämmas med hänsyn till storleken af Ohlsons arfvode såsom folkskoleinspektör; och ansluter jag mig till hvad statskontoret härutinnan föreslagit.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å allmänna indragningsstaten bevilja affidne folkskoleinspektören Olof Ohlsons änka Johanna Ohlson, född Andersson, samt oförsörjda döttrar Charlotta, Brita och Anna Dagmar Elisabet pensioner till belopp af 400 kronor för änkan Ohlson och 100 kronor för hvar och ett af barnen att utgå årligen från och med år 1907, för änkan Ohlson under hennes återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, och för hvar barn intill dess det uppnått 18 års ålder.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter Hans Maj:t konungen i nåder bifalla; och skulle proposition aflåtas till Riksdagen af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Gustaf Tottie.
